

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

2. Ex quibus titulis licitum sit in Mutuo aliquid accipere ultra fortem, Ubi & de Censibus, & Pactis de Usura suspectis.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

sunt (si enim in rem & utilitatem patris essent conversi, juxta dicta *n. preced.* omnino cessaret privilegium & exceptio S. C. Maced. l. 7. §. 12. ff. de S. C. Maced.) indulgeant hanc exceptionem, & eâ interpositâ abolutionem Judicis: si tamen hæc exceptio, & Judicis sententia, non interveniat, non satis probatur ex legibus, quod in conscientia tutus sit filiusfamilias, si mutuum adhuc exstet vel in se vel virtualiter; quia ex una parte in d. l. 9. §. 2. tantum denegatur actio creditoribus, consequenter solum obligatio Civilis, si dictam actionem elidat excipiendo, tollitur in mutuatario: ex altera verò aliunde probabilius est, quod etiam secundum leges obligatio naturalis maneat in filiofamilias ex aliis contractibus, ex quibus factus est ditior, cum etiam in pupillo & minorenni in tali casu maneat. l. 5. ff. de auth. tutor. nec Jura de filiofamilias clare statuunt oppositum. Et ex his colliges, me ex parte recedere à doctrina, quam tradidi in lib. I. tit. XXXV. de Pactis n. 13. scilicet quoad id, quod ibi in fine dixi. P. Schmier de Pact. & Contract. c. 3. sect. 1. n. 24. etiam exceptionem negat filiofamilias, si ex mutuo factus sit locupletior, consequenter creditoribus concedit actionem, ipsi autem obligationem quoque Civilem imponit.

- 16 Quæres, an filiusfamilias renuntiare possit privilegio S. C. Macedoniani? R. non potest si cum sine juramento, saltem si ex mutuo non sit factus ditior. Quod simpliciter & sine juramento non renuntiet validè, satis convenit inter DD. Quod verò nec jurato, tenent Abb. Wading. Zoes. Gletle &c. contra Less. Fachin. Rudolphi in Cent. Pallad. Tög. q. 27. & probatur inde, quia, sicut renuntiatio simplex, ita & juramentum ei adjectum cedit in præjudicium tertii, nempe tam patris, quam Reipublicæ; nam renuntiatio, etiam jurata, præbet occasionem insidiandi vitæ paternæ, filiofamilias autem peccandi, & per fas ac nefas acquirendi pecunias; quæ sunt contra finem principalem S. C. Macedoniani. Limitavi autem per verba, saltem si ex mutuo non sit factus ditior; si enim factus sit ditior, per renuntiationem, etiam juratam, nemini præjudicat, nisi sibi, dum jus excipiendi sibi adimit, quam exceptionem sine peccato omittere potest, nec inde oritur periculum vel occasio insidiandi vitæ paternæ, cum, si mutuum adhuc exstet, id solvere possit faciliè: omne autem juramentum, quod sine peccato, & sine præjudicio tertii servari potest, debet servari. c. 8. & 28. de jurejur.

§. II.

Ex quibus titulis licitum sit in Mutuo aliquid accipere ultra sortem? Ubi etiam de Censibus & aliis pactis atque contractibus, de Usura suspectis.

- 17 Sciendum 1. Titulos, ex quibus auctarium ultra sortem creditam peti possit, esse sequentes 1. damnum emergens. 2. lucrum cessans. 3. periculum amittendæ sortis. 4. asscuracionem sortis. Et hi tituli, si adint, usuram faciunt

Compensatoriam seu Restauratoriam, quam n. 13. diximus esse licitam; quo autem modo & quando reddatur licita, hic dicendum. 5. moram culpabilem Mutuatarii in solvendo, ex qua quando usura, quæ vocatur Moratoria, honestetur, docuimus n. 12. hic nihil amplius superaddituri. 6. statuti Magistratus. 7. consuetudinem loci: quod utrumque etiam in absentia alterius tituli sufficere ad licitè accipiendum aliquid ultra sortem, à statuto vel consuetudine determinatum, tradidimus à n. 7. Id solum adhuc noto, quod, si alicubi 6. pro 100. florenis annuatim à statuto vel consuetudine essent determinati, totidem in tali loco (non alibi) recipere liceret, & quidem secundum nostra principia in utroque foro. Item quod, si mutuum reddatur post anni dimidium, non totum lucrum, v. g. 5. pro 100. (quod vocant interesse) sed dimidium duntaxat, nempe 2. cum dimidio floreno pro 100. mutuo datis accipi possent: nisi accederet alius titulus, v. g. tantum lucrum cessans, quod intra anni dimidium conficeret 5. florenos, per Reccsum Spirensem cit. §. 152. ubi sic habetur: Da dem Creditori solche fünf Gulden (pro anno integro, & consequenter pro und ein halber pro anni dimidio) nit annemlich/ sondern er vermeinen wolte (ex lucro cessante vel damno emergente) ein mehrers zu fordern/ daß ihme alsdann sein gangess interesse zu deduciren/ gebührlich zu liquidiren zu unbenommen seyn solle. De reliquo damnum emergens dicitur jactura, quam creditor ratione mutui patitur in rebus suis, quas jam habet. v. g. si ex eo, quod mutuum dedit frumentum, cogatur postea emere majore pretio, vel ob pecunias alteri mutuatas pati debeat ruinam domus suæ, vel ipse sumere mutuas cum usuris &c. Lucrum cessans est incrementum bonorum, quod creditor speraturus & consecuturus fuisset, si mutuum non dedisset: v. g. si ex pecuniis mutuo datis emisset agrum vel aliam rem sibi utilem & fructiferam, aut cum iis, non mutuatis, negotiatus lucrum fecisset. Periculum amittendæ sortis creditor subit, si mutuatarius sit homo pauper, decoctor, parum fidus, nec mutuantem asscuret. de summa recipienda per pignora, fidejussores &c. Asscuratio sortis præstat, si creditor in se suscipiat periculum sortis (quod aliàs est penes mutuatarium) quam dat homini, v. g. per mare navigaturo, per loca prædonibus infesta ituro ad nudinas &c. ita ut, si fors credita pereat, mutuatarius ad nihil teneatur reddendum, sed mutuantis ferat damnum.

Sc. 2. Pacta & contractus, qui de usura suspecti sunt, vel pro usurariis habentur, & hic examinandi veniunt, esse sequentes. 1. Censum, vel contractum censualem. 2. Cambium. 3. Anotocismum, quo petuntur usurae usurarum. 4. Montes pietatis. 5. Emptionem chirographi, sive alieni debiti, pro leviori pretio, v. g. si pro debito 100. florenorum alteri debitorum numeres 90. vel 80. florenos in moneta præsentis. 6. pactum de ma-

jori pretio ob dilatatam solutionem pro re vendita: vel vicissim de minori pretio ob anticipatam solutionem. 7. pactum de restituendo mutuo post aliquod tempus in eadem sorte & in eadem quantitate, licet pretium rei tum fuerit majus. 8. pactum Antichreseos, vel Antichresticum. 9. contractum Societatis.

19 Dico 1. *Damnum emergens* est iustus titulus aliquid exigendi ultra sortem creditam. Communis cum S. Thoma 2. 2. q. 78. a. 2. ad 1. contra Scotum in 4. d. 15. q. 2. a. 3. Ratio est clara; quia beneficium alteri collatum non debet esse dampnosum conferenti. Dein tale damnum est pretio aestimabile: ergo recte exigitur pretium pro illo; sicut pro labore & opera alteri impensa recte exigitur. Accedit, quod usura sit lucrum ex mutuo; sed lucrum non est vitatio damni. Idque procedit, licet mutuarius non sit culpabiliter morosus in solvendo, & per moram non causetur damnum. Ut autem ex hoc capite liceat aliquid exigere, requiritur 1. ut mutuans in ipso contractu Mutui admoneat mutuatarium de damno emergens, & quod propterea plus exigit; nisi à mutuante sit coactus ad mutuandum; vel nisi damnum oriatur ex culpabili mora mutuarii in solvendo ad præfixum tempus. Potest autem dupliciter in pactum deduci damnum emergens, nimirum vel determinatè (& non juxta futurum eventum) seu pro periculo damni aliquid certi exigendo; nam & periculum damni est pretio aestimabile, quod aliquis subit in gratiam alterius, quamvis minori, quam ipsum damnum: vel indeterminatè (& juxta futurum eventum) seu pro ipso damno, ut mutuarius nempe teneatur tantum solvere, quantum postea deprehenditur damnum exstitisse. Debet tamen mutuans arbitrio mutuarii relinquere, an determinatè & pro periculo damni, an verò indeterminatè & pro ipso damno, quod eventus patefecerit, pacisci malit: si autem mutuarius pro damno incerto, seu periculo damni, malit offerre pretium certum, quam manere in anticipati, potest mutuans acceptare hoc pactum, & postea, licet damnum non evenierit, nihilominus pretium conventum exigere. 2. ut plus non exigit, quam quanti consideratis omnibus circumstantiis arbitrio viri boni & prudentis aestimatur damnum emergens, vel periculum damni. 3. ut compensationem damni non statim & tempore, quo dat mutuum, exigit sibi solvi, sed primum, quando erit reddendum mutuum; & hinc non licet petenti centum dare tantum nonaginta mutuos, retentis decem pro damno emergente; cum ex istis 10. retentis non possit emergere damnum. 4. ut mutuum revera sit causa damni, vel periculi.

20 Dico 2. *Lucrum cessans* est iustus titulus aliquid exigendi ultra sortem creditam. Iterum communis, etsi videatur dissentire S. Thomas lo. cit. cum Scoto lo. cit. Sumitur ex l. 60. pr. ff. pro Socio. l. 13. ff. Ratam rem haberi. & ex

hac ratione, quia sic non lucrum ex mutuo petitur, sed tantum compensatio ejus, quod interest; nam lucrum cessans non minus est pretio aestimabile, quam damnum emergens, item carentia lucri, à quo quis impeditur, passim reputatur inter damna. Nomine *lucri cessantis* autem etiam intelligitur spes vel certa, vel saltem probabilis, lucri; modò minus exigatur ratione spei tantum, quam ratione ipsius lucri; sicut de damno & periculo damni dictum. Id quod confirmatur à pari: Piscator licet vendit spem jactus sui, quo sperat capere pisces, licet minori pretio vendere debeat, quam ipsos pisces. l. si jactum 12. ff. de actionib. empti: ergo similiter mutuans potest vendere spem lucri ex retenta pecunia facienda. Porro eadem conditiones requiruntur, ut ratione lucri cessantis aliquid licite exigatur, quas requiri diximus ob damnum emergens.

Dico 3. Periculum perdendæ sortis, si re- vera subit, & mutuarius per pignora vel fidejussores &c. non sufficienter assecurat mutuante de ea recuperanda, probabilius est iustus titulus aliquid exigendi ultra sortem creditam. Ita communior cum S. Thoma Opusc. 73. de usur. q. 10. contra Navar. Scotum, Gutierrez, & alios, præcipue antiquiores. Sumitur ex l. 5. pr. & §. 1. ff. de Naut. fenore. c. 6. h. t. & ex hac ratione; quia res suas in gratiam alterius periculo exponere est quid pretio aestimabile, & quidem eò majori, quò majus est periculum, quod nemo tenetur gratis subire in alterius gratiam; neque istud periculum est per se connexum cum mutuo. Confirmatur 1. Licitum est pro assecuratione sortis, sorte peritura, cujus periculum mutuans suscipit in se pro mutuatorio, cui alias periret res mutuata, tanquam domino, aliquid exigere, uti videbimus postea: ergo etiam licet aliquid exigere pro periculo sortis non recuperandæ, seu propter non factam aliunde assecurationem sortis à mutuatorio, quam tamen, si peteret mutuans, assecurare deberet. Confirmatur 2. Fidejussor pro periculo, quod subit fidejubendo, ne rerum suarum faciat jacturam, licet aliquid exigit, l. 19. §. 1. ff. de donat. ergo & mutuator pro periculo, quod subit amittendi res suas. Interim tamen requiritur 1. ut mutuans non cogat mutuatarium, ne alio modo caveat ipse de assecuratione sortis per pignora &c. tantum ut ob periculum possit aliquid exigere; sed ipsi relinquat liberum, an cavere velit, vel plus solvere. 2. ut moneat prius mutuatarium, quod aliquid exigit ob periculum sortis, uti de damno emergente & lucro cessante dictum; fors enim, si sciret mutuarius, ex tali capite plus exigi, mutuum non acciperet.

Oppones 1. Eidem periculo, cui fors, expositum est quoque auctarium, quod ultra sortem exigitur: ergo etiam ratione hujus periculi potest novum auctarium exigi, & propter periculum hujus aliud, & sic in infinitum.

Si 2

tum.

rum. 2. In *c. 6. b. 1.* dicitur usurarium esse aromata pluris vendere ad creditum, auctarium. 3. Quam presenti pecunia valent: ergo ob periculum pretii non potest peti auctarium. 4. ad 1. Auctarium, etiam ut aliquali periculo obnoxium, in communi aestimatione habetur pro sufficienti compensatione periculi de sorte non recipienda; neque pro quolibet levissimo periculo, cui subest auctarium, licet aliquid accipere, cum non censeatur pretiū aestimabile. Ad 2. Ibi pro usura tantum habetur, si quis intendat merces majori pretio vendere præcisè ob dilatatam solutionem, de quo nos infra. Interim ibidem aliquid permittitur ob periculum, ne res tempore solutionis valitura sit minus: & ideo roboratur inde magis nostra sententia.

23 Dico 4. Affecuratio fortis, quam in se suscipit mutuans pro mutuuario præmonito ac non invito, pariter iustus est titulus aliquid exigendi ultra sortem mutuata. Communis cum S. Thoma *Opusc. cit. q. 9.* contra Abb. Hostiensem, & alios veteres. Ratio, quia talis affecuratio, & molestia ac sollicitudo inde resultans, est pretiū aestimabilis, ad quam nemo tenetur in gratiam & securitatem alterius. Adde, quod in tali casu nihil exigatur ex Mutuo, sed ex contractu Affecurationis, ex quo licitum est tertio aliquid exigere, affecurationem præstanti; cur non & mutuanti? quippe in tali casu duo interveniunt actus vel contractus distincti, nempe contractus Mutui, ex quo nihil, & contractus Affecurationis, & ex hoc solo petitur auctarium: usura autem essentialiter est lucrum ex Mutuo tantum, formali vel virtuali. Oppones. In famigerato *c. Naviganti in b. 1.* Pontifex sic ait: *naviganti vel eunti ad nundinas certam mutuans pecunia quantitatem pro eo, quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus*: ergo titulus affecurationis, quam pro mutuuario in se suscipit mutuans, absque usura nihil potest exigi. 4. cum variis variè; nempe ibi vel mutuantem coëgisse mutuatarium, negando alias mutuum, ut periculum peritura fortis relinquatur mutuanti, & ideo solvatur auctarium, cum tamen mutuarius maluisset suū periculū mutuum accipere, & sic esse liber ab auctario: vel periculum non fuisse magnæ considerationis: vel mutuantem non prius monuisse mutuatarium, quod susceptū in se periculū plus propterea exigit. Quibus in casibus rectè præsumpsit Pontifex animum usurarium: qui tamen si abfuisse re ipsa, in foro interno talis non fuisset usurarius; ex animo enim mutuantis videtur pendisse, an aliquid exigeret ultra sortem ex Mutuo præcisè, an revera ratione periculi. Deinde multi non improbabiler putant, in textu recitato ex incuria librorum omisam esse particulam *non*, ac censent, ita legendum esse, *usurarius non est censendus*, quod ex sequentibus his verbis, *ille quoque, qui non debet ex hoc usurarius reputari*, colligi putant; nam nisi in præcedentibus interferatur particula *non*, particula *quoque* non faceret bo-

nam connexionem; quia, si omitteretur, deberet potius sic poni, *ille contra &c.*

Dico 5. Statutum, vel Consuetudo loci, probabilis est iustus titulus aliquid exigendi ultra sortem mutuata. Pater ex dictis *an. 4.* Oppones. Si ex hoc capite licet aliquid exigere ultra sortem, non opus est multum esse sollicitum, an adsit damnum emergens, lucrum cessans, vel alius ex allegatis titulis, quos proinde frustra adduximus. 4. Imprimis hi tituli servantur pro locis, ubi statutum, vel consuetudo, permittens aliquid ultra sortem, non datur. Deinde servare possunt etiam in locis, ubi datur, ut nempe plus exigi possit pro ratione damni, lucri, periculi, quam sit illa quantitas determinata (v. g. 5. pro 100.) a statuto vel consuetudine; ab his enim generaliter certa quantitas jam est determinata.

Dico 6. Emptio census realis (seu contra census censualis, quo emitur census realis) est licita. 2. non tantum si census sit redimibilis ex parte solus venditoris, 3. sed etiam ex parte utriusque, tam venditoris quam emptoris. 4. imò & si sit irredimibilis ex utraque parte. 5. modò census constituatur in re frugifera; & pretium sit iustum, nempe vel juxta consuetudinem aut legem, uti in Germania taxati sunt 5. pro 100. florenis, vel secundum prudentis arbitrium, atque ita, ut, si res, in qua constitutus est, pereat, vel reddatur infructifera, extingatur obligatio solvendi censum seu pensionem, nisi aliter sit conventum; & tunc susceptio periculi alio modo compensetur censuario, nimirum vel augendo pretium, vel minorem pensionem exigendo: demum modò res censui subjecta incipio censuallia non alienetur in alium, à quo solutio census obtineri nequeat, vel non nisi difficulter. Antequam probetur Assertio, ex multis membris consistens, notandum est, *Censum*, prout hoc loco sumitur, esse pensionem seu redditum annuum, vel potius jus percipiendi pensionem annuam ex re (vel industria) alterius provenientem, ortum ex emptione vel simili contractu. Qui habet tale jus, vocatur *Creditor*, vel *Emptor*, vel *Censualista*, qui verò habet obligationem solvendi, *Censuarius*, vel *Venditor*, vel *Debitor*. Dividitur in Realem & Personalem: *Realis* est, qui constituitur in re certa & frugifera, v. g. in prædio, agro, vinea, domo; *Personalis*, qui constituitur in persona certa, se obligante ad solvendam pensionem annuam ex lucro per propriam industriam, labores, artem, v. g. per negotiationem, opificium &c. acquisito. Uterque tam Personalis quam Realis, si accedat pactum redimendi, vel de retrovendendo, uti plerumque fit, ut nempe illi, qui alteri pensionem annuam ex re vel industria sua vendidit, rursus liceat pro libito redimere, vel certo tempore, vel quando libuerit, restitutio pretiū emptori, ita ut hic teneatur revendere, vocatur *Redimibilis ex parte venditoris*: si verò etiam emptor, seu qui emit pensionem annuam, reservet sibi jus revocandi venditori repetitū pretiū, pro censibus datū appellatur *Redimibilis ex utraque parte*.

si autem paciscantur, ut nec venditori liceat redimere, nec emptori retrovendere, altero invito, dicitur census *Irredimibilis*. Si adjiciatur conditio de solvendo censu ad certum duntaxat tempus, est *Temporalis*, si constituitur ad vitam *Censualis*, à vita nuncupatur *Vitalis*; &c., si nullum certum tempus designetur, *Perpetuus*, qui & ad hæredes transit. Porro Censui Realis subdividitur in Reservativum & Consignativum: *Consignativus*, alio nomine *Emptivus*, (quia ferè per emptionem constituitur; licet etiam constitui possit donatione, venditione, permutatione &c.) & usitator, est, quando venditor retinet dominium rei tam utile quam directum, se tamen obligat ex ejus fructibus ad solvendam alteri certam pensionem singulis annis, vel mensibus, ut si pro 1000. florenis sibi numeratis consignat, cedit, seu vendit alteri jus percipiendi s. scaphas frumenti ex suo prædio, vel pensionem 50. florenorum in singulis annos, quæ à Germanis dicitur *Zins*, vel *Interesse*; & talis pensio potest esse vel fructuaria, vel pecuniaria. *Reservativus* autem, quando venditor rei, v. g. prædii, dominium utile & directum pleno jure transfert in alterum, reservatam tamen sibi pensionem aliqua inde solvenda singulis annis, vel mensibus. Iste census hodie rarior est usus, & valde affinis contractui emphyteutico valde usitato; ab eo enim ferè per hoc solum differt, quod transferat etiam dominium directum; Emphyteusis autem solum utile. Ac tale bonum vocatur *Consignativum*, vel *Censitivum*, vel *Censuale*, atque in dubio potius præsumitur *Censuale*, quam Emphyteuticum. *Behold. in Thesauro v. Zins* & *plehen*.

26 Probatur iam primum membrum Assertionis ex gemina *Extrav. 1. & 2. de Empt. & vendit.* ubi clarè approbatur census realis. Item ex *l. 8. §. 2. ff. de peric. rei vend.* ubi usufructus, siue jus percipiendi fructus ex prædio alieno, dicitur emi posse, id quod in *l. 8. pr. ff. de contrah. empt.* etiam asseritur de fructibus futuris, & in *§. fin. Inst. de servit.* idem affirmatur de servitutibus; sed census realis est pars usufructus, est fructus futurus, seu potius jus ad illum, est quædam quasi servitus: ergo licitè & absque usura emitur. Accedit ratio solida: census realis fructuarius, seu solvendus in fructibus, est pars fructuum: ergo licitè potest emi, vel potius jus ad fructus seu ad census fructuarios; nam totum prædium, adeoque jus ad fructus omnes, licitè emitur juxta omnes, etiam Henrici & Salicet. qui duo negant, licitam esse emptionem census realis: cur ergo non liceat emere jus ad partem fructuum? Si autem pensio fructuaria emi possit, non est ratio, cur non etiam pecuniaria, vel potius jus ad pecuniariam; quia pecunia recipit æstimationem omnium rerum. Adde quod in solo Mutuo committatur usura: hic autem non intervenit Mutuum; sed contractus Emptionis. Venditionis: ergo, *Secundum ex cit. Extrav. & Constit.* Cum omni: *S. Pii V. item l. 2. C. de pact. inter Empt. & vendit.* cum liceat aliis venditionibus adjun-

gere pactum redimendi. *Tertium* ex paritate cum emptione - venditione aliarum rerum, cui adjici potest pactum, ut tam emptori liceat revendere, quam venditori redimere rem venditam, modo attemperetur pretium, uti ad *tit. de Empt. Vendit. in lib. III. n. 14.* docuimus. *Quartum* ex hac ratione: si enim licitum est usufructum totum alicujus prædii emere & vendere, ita ut neutri parti, altera invitâ, liceat redimere vel revendere, uti revera licitum est. per *l. 23. ff. & c. 85. in 6. de R. J.* utique licebit ita emere ac vendere censum, qui est pars usufructus; quod juris enim est in toto quoad totum, est quoque de parte quoad partem. *l. 76. ff. de Rei vind.* pretium autem ita attemperari potest ac debet, ut Jus Naturale non lædatur. *Quintum* quoad omnia fundatur in Jure & æquitate Naturali.

Oppones 1. Qui emit censum, & s. pro 100. quotannis accipit, post lapsum 20. annorum jam accipit totam summam capitalem; nimirum 100. & post 40. annos accipit duplum, nempe 200. florenos; ac insuper manet in debito tota summa capitalis, redenda sibi a venditore, si censum vellet redimere: ergo emptor longè plus accipit, quam dedit; quod neque in contractu emptionis licitum est. 2. Non apparet, quid ematur in contractu censuali: nam si dicatur emi pensio, ista successu temporis longè transcendit summam capitalem; uti videmus: si pensio una cum dilatione solutionis, tunc propter moram & dilatatam solutionem aliquid exigitur; quod juxta plerosque est usurarium: si jus percipiendi pensiones annuas, tunc inprimis emitur aliquid, quod nondum est præsens (quod repugnat naturæ emptionis-venditionis) si enim jus istud jam adesset, quando celebratur iste contractus, statim prima pensio possit retineri, & loco 100. dari 95. quod omnes censent esse usurarium: deinde pensiones annuas accipiendi jus æstimatur tanti, quanti ipsæ pensiones annuæ: ergo sicut ipsæ pensiones futuræ longè transcendunt sortem, ita & jus ad illas; consequenter inter datum & acceptum datur inæqualitas; adeoque injustitiâ committitur. 3. Est contra naturam emptionis; & pecuniæ, ut una pecuniâ ematur alia pecuniâ; cum pecuniâ non sit merx, sed pretium, quo comparantur mercès: sed hoc fit in emptione census pecuniarii: ergo. 4. In contractu Censuali intervenit Mutuum palliatum, virtuale; & interpretativum; quia, si censuarius velit redimere censum, debet reddere pecuniam ejusdem quantitatis, sicut qui Mutuum formale accepit, ac insuper ultra hanc sortem singulis annis aliquid pendere: ergo committitur usura palliata; & ad vitandas usurarum penas mutatur duntaxat nomen contractus; & pro mutuo vocatur contractus Censualis. 5. Emptio census redimibilis ex utraque parte, uti & irredimibilis, rejicitur & prohibetur à *cit. Extravag. & Constit. Cum omni Pii V.* item à Carolo V. per *Constit. editam in Comitibus*

Comitiis Augustanis anno 1548. & 1551. ergo.

Ad 1. *dist. Conf.* longè plus accipit, quàm dedit, & istud *plus* in æstimatione morali æquiparatur summæ traditæ. *C. Conf.* illam excedit nimidum *N. Conf.* Pensiones annuæ post multos annos successivè solvendæ moraliter non valent tantum, quantum valerent, si omnes simul & semel solverentur; quatenus sunt tantum in spe, & non in re, longè minoris æstimantur communi hominum iudicio, quàm si omnes essent præsentis, dum multa contingere possunt, ut fructus vel non nascantur, vel non solvantur, & pensiones etiam pecuniariæ variis periculis, laboribus, molestis sollicitudinibus in- & de iis acquirendis successu temporis obnoxie fiant. Instantiam habes, si ematur ipsa res frugifera, v. g. ager, cum dominio toto, directo & utili, v. g. 1000. florenis: quo casu post 20. annos percipi possunt tot fructus, quorum valor adæquat vel superat pretium 1000. florenorum pro agro expensum: hoc juxta te licet: cur ergo partem fructuum tali modo per constitutionem census emere non liceat? Ad 2. dico, quòd ematur jus percipiendi pensiones annuas futuras, quod jus sufficienter est præsens, licet respiciat pensiones futuras, uti si ematur jus piscandi, captus piscium, avium &c. Neque hoc jus tanti æstimatur, quanti pensiones actu solutæ, uti vidimus. Ad 3. Non emitur pecunia tanquam merx, sed jus ad pecuniam, seu pecuniariam pensionem futuram, sicut rectè emitur jus percipiendi tributum, jus eundi per fundum alienum, jurisdictionis, & alia jura incorporalia. Ad 4. respondent communiter *N. Ant. & Conf.* Nam in mutuo periculum rei mutuatæ transit in mutuatarium absolute, & lucrum provenit, ut ajunt, ex re sterili: contra in contractu Censuali periculum census ad emptorem pertinet, ita ut, si res definit esse frugifera, vel hominis industria, in qua constitutus est census, definit esse lucrosa, definit quoque census, ac insuper lucrum provenit ex re frugifera, aut operâ hominis lucrosâ. An ista sufficiant, ut discrimen reale inter lucrum ex Mutuo & contractu Censuali semper ac in omni casu revera detur, & in Censuali contractu non involvatur virtualiter illud, alii viderint, qui, nisi adinvenerint aliquem titulum lucri cessantis, damni emergentis, aut periculi, ne res frugifera pereat, & sibi cum censu etiam fors data, vel nisi molesta sollicitudo & labor in acquirendis censibus repariatur pretiò æstimabilis, vix licitum & justum esse ostendent contractum Censualem cum pensione annuâ, reprobato interim lucro ex Mutuo, quod permittit lex vel consuetudo. Ego rem habeo facilem, & sicut lucrum ex Mutuo, licet deficiat alius titulus, justum ac licitum esse dixi, si illud consuetudo vel statutum permittat, ita & pensiones ex contractu Censuali ex eodem capite, licet in aliquo casu particulari deficiat omnis alius titulus, licitas ac justas esse ajo. Ad 5. Con-

stitutio S. Pii V. cum *Extrav. cit.* uti & Constitutio Caroli V. non reprobant tales census tanquam ex natura sua usurarios, sed propter periculum usurariæ intentionis, & ideo non stringunt, ubi non sunt receptæ, vel contrario usu abrogatæ, uti apud nos in Germania, teste Lessi. Tannero, Haum. 10. 4. de J. & J. 10. 11. 316.

Quæres, an licita sit emptio Census Personalis? & affirmative cum Panormi. Covarruv. Gail. & communi contra Navar. Gutierrez, Fachin. l. 2. *Controv. c. 44.* & alios ab hoc citatos. Modò census continuatur in persona potente lucrum facere ex sua arte, industria, opera: & si persona reddatur inhabilis ad faciendum lucrum, extinguatur obligatio solvendi pensionem, nisi alter sit conventum: atque pretium sit justum, & æquum temperatum oneri, quod imponitur censuario. Si enim hujusmodi obviarentur, constitutio census Personalis non repugnat Juri Naturali. Jus autem Positivum S. Pii V. in *Constit. Cum onus cit.* quo prohibetur, passim non est receptum, vel iterum abrogatum. Confirmatur 1. à paritate cum censu Reali. Imò in Censu Personali major reperitur titulus exigendi pensiones, cum majus sit periculum obtinendi pensiones annuas, quam in censu Reali. 2. quia per legem imponi potest obligatio solvendi pensionem aliquam personalem, uti patet in Decimis personalibus. *c. 28. de Decim.* item per promissionem aliquis obligare se potest ad lucrum aliquod ex suo labore vel industria proveniens alteri solvendum: cur non & per conventionem mutuum, vel contractum? Oppones. Qui emit census personales, immediate emit jus ad pensiones annuas, quod jus non est reale: ergo emit ipsas pensiones, successivè solvendas per modum unius cumuli consideratas: sed utique illicitum & usurarium foret emere v. g. 1000. florenos, & pro iis non dare plus quam v. g. 800. florenos: ergo. Confirmatur: emere jus ad accipiendum equum est formaliter emere jus ad accipiendum equum, est formaliter emere ipsum equum: ergo etiam emere jus ad pensiones accipiendas est formaliter emere ipsas pensiones successivè solvendas, per modum unius cumuli consideratas. & jam dixi, hoc jus & pensiones successivè solvendas in æstimatione morali non valere tantum, quantum valent pensiones per modum unius cumuli jam præsentis, propter pericula amittendæ fortis, incommoda in acquirendis censibus, molestias in diuturna expectatione &c. Ex, si tales tituli abessent, accederet lex vel consuetudo ob præsumptionem generalem hujusmodi titulorum tales census permittens, quæ non cessat, licet in particulari casu omnis alius titulus cessaret. Ad Confirmationem *N. Conf. & parit.* quia totus equus simul & semel existit: pensiones autem non simul & semel existunt, sed primum post multos annos fluunt, non sine periculis, molestiis &c. *Censualem*

fualitæ. Aliæ objectiones, sicut & ista, ferè communes sunt censui Reali.

29 Dico 7. *Cambium* est licitum, si lucrum inde proveniens sit proportionatum periculis, laboribus, sumptibus &c. campforum. Ita communis. Per *Cambium*, Germanicè *Wechsel*/ intelligitur negotiatio, qua permutatur pecunia pro pecunia cum moderato lucro. Est duplex, Reale & Locale. Reale dicitur permutatio præsentis pecuniæ, nimirum unius speciei pro altera, ut si aurei dentur pro thaleris, & quia ista pecuniæ de manu in manum traduntur, appellatur etiam *Manuale*. Econtra *Locale* est permutatio pecuniæ præsentis cum absenti, dum v. g. Augustæ solvis Mercatori 100. aureos, ut eos recipias Romæ, vel vicissim accipis Augustæ, ut reddas Romæ eidem vel ejus negotiorum gestori; & quia hæc solutio ordinariè solet demandari per litteras, hoc cambium vocatur etiam *Litterarium*. Qui dat cambium, *Campfor*, qui accipit, *Campfarius* dicitur. Jam probatur assertio facile, assignando titulos, ex quibus meritò & justè accipitur aliquid ultra sortem, qui sunt. 1. labor & sollicitudo in accumulandis variæ sortis monetis, iisque permutandis, scribendis litteris, conficiendis rationibus in gratiam & ad arbitrium campfariorum. 2. salaria magna in fideles & rei campfariæ peritos famulos expendenda cum alimentis. 3. lucrum cessans, dum campfor sæpe se privat monetâ optimâ. v. g. aureâ, ad negotiandum & lucrandum valde utili, & alias transferendâ in locum, ubi elevationem habet valorem. 4. damnum emergens, vel saltem periculum, dum subinde subito decrescit valor monetarum. 5. periculum amittendi pecunias, quas trajicit campfor per varia loca, easque asscurat, periculò, si pereant, in se susceptò. Quæ omnia sunt pretiò æstimabilia; pro diversis circumstantiis majori vel minori.

30 Dico 8. *Anatocismus*, per quem intelliguntur usuræ usurarum, seu lucrum ex ipsis usuris non solutis, & in sortem redactis, petitum, ut si fors credita sint 1000. & usuræ sint 50, mutuatarius verò non solvat elapsò annò hos 50. & tu postea etiam ex istis 50. tanquam ex novo mutuo post anni-lapsum exigas duos cum dimidio florenos. *Anatocismus*, inquam, est illicitus, si usuræ priores, etiam alias licitæ, nondum fuerunt solutæ, licet usuræ usurarum non forent merè lucratoriæ. Communis contra Mævium ex l. 29. ff. & l. 3. l. 28. C. de Usuris. ibi: *hac apertissima lege definimus, nullo modo licere cuiquam usuras præteriti temporis, vel futuri, in sortem redigere, & earum iterum usuras stipulari*. Dixi autem 1. etiam alias licitæ; si enim priores usuræ fuissent illicitæ, per se & Jure Naturali ex iis tanquam iniquis nihil lucri capi posset. 2. si nondum fuerunt solutæ; quippe si usuræ priores, alias licitæ, jam fuissent solutæ, & ab accipiente crederentur de novo, foret novum mutuum, consequenter ex iis, si adfit justus titulus, qualem sufficere docuimus hucusque ad honestandas usuras, lucrum justè peti posset, sicut ex priori mutuo. 3. licet

Lib. V. R. P. Viti Piebler.

non forent merè lucratoriæ; nam neque usuræ usurarum compensatoriæ, vel moratoriæ, si nempe adfit titulus damni emergentis, moræ culpabilis in solvendo &c. sunt justæ, sicut primæ usuræ, saltem de Jure Civili. l. 3. C. de usuris rei judic. Id quoque observandum censeo, quòd in usuris usurarum neque habeat locum titulus ex consuetudine vel statuto, cum hujusmodi ordinariè non dentur, ut nec in Imperio Romano, & Jus Commune l. 28. l. 29. cit. expresse illas reprobet. Sicut autem usuræ usurarum in Jure Civili regulariter reprobantur, cum fructus fructuum, servitus servitutis, lucrum lucrum non permittatur aut detur, ita Pius V. reprobavit census censuum: unde saltem in iis Provinciis, ubi Constitutio Piana *Cum onus cit.* est recepta, census nondum soluti in sortem redigi nequeunt. Oppones. Non est ratio, cur usuræ jam solutæ possint redigi in sortem, & converti in novum mutuum, indeque accipi usuræ compensatoriæ, non verò, si nondum sunt solutæ: ergo. 2. N. Ant. nam debitor longè promptius promittit usuras usurarum, quam illas solvat, & creditor longè facilius dat mutuam pecuniam nondum visam, quam sibi jam actu numeratam: consequenter, si licitus foret *Anatocismus*, debitores faciliè opprimerentur penitus ære alieno. Accedunt Leges *Anatocismus* specialiter prohibentes.

Dico 9. *Montes pietatis* sunt honesti & liciti. *Montes pietatis* dicuntur æraria piorum hominum liberalitate ad sublevandas indigentium necessitates mediante Mutuo constituta, ex quibus pecuniæ mutantur perentibus ea lege, ut pro asssecuratione illarum dent pignus, & si præfixo tempore mutuatam summam non solvant, vendatur pignus pretiò, quantum potest, maximò: ex quo pretio solvitur summa credita, & simul modicum quid ultra illam accipit Mons pietatis, residuum verò restituitur debitori. Horum Montium honestatem defendunt Catholici communiter contra Carpov. & alios Hæreticos, ac apertè approbat Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 10. & Trident. sess. 22. c. 8. de Ref. probatque ratio, quia illud modicum accipitur justissimò titulò, nempe ad sustentandos ministros, qui pecunias hujusmodi Montium debent habere paratas, dare mutuas, iterum repetere, pignora autem custodire, vel distrahere &c. non sine magno labore, & aliquo periculo incurrendi damnum. Hujusmodi Montes dantur in Italia, & non ita pridem Viennæ in Austria talis fuisse erectus dicitur. Imò Frisingæ nuper erectus laudabilissimè est mons pietatis, in quo nihil omnino, etiam pro ministris illius, exigitur, sed hi laborem & operam suam conferunt gratis, ac solius meriti apud Deum intuitu. Reiffenstuel b. t. n. 125.

Dico 10. *Emptio chirographi*, seu debiti alieni, pro minori pretio, quam sit debitum, est quidem usura palliata, si præcisè ideo detur minus pretium, v. g. 90. pro debito 100. florenorum, quia numeratur pecunia præfens

Tt

& an-

& anticipatō. 2. Non verō, si, uti facile contingit, accedat alius titulus, puta, si debitum sit aliquoties dubium, si litigiosum, si pro eo obtinendo faciendi sint sumptus, subeundi labores, pericula, molestiae, si ex numeratione praesentis pecuniae emergat damnum, vel cesset lucrum &c. Pars 1. sumitur partim ex propositione 41. ab Innoc. XI. damnata, sic sonante: *cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, & nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam praesentem quam futuram; potest creditor aliquid ultra sortem à mutuatario exigere, & eo titulo ab usura excusari*: partim ex ratione, quia pretium 90. pro debito 100. liquido est inaequale & injustum, idemque facit virtualiter, qui emit, ac si 100. dedisset mutuos, atque 10. inde pro lucro acciperet. Quia verō explicitè non celebratur Mutuum, sed istud in contractu Emptionis quasi in pallio involvitur, ideo dixi, esse *usuram palliatam*; atque propterea in foro externo non facile punibilis est, utpote in quo foro usuraria intentio capiendi lucrum ex alio, quam Mutui contractu, non facile cognoscitur satis. Pars 2. clarescit ex eo, quia chirographum seu debitum alienum in talibus circumstantiis plus non valet in aestimatione morali. Sed quid Juris de casu, quo debitum, quod quis v. g. apud Principem habet, est quidem liquidum, venditor autem illius consequi non sperat sine magnis expensis & difficultatibus, emptor autem facile obtinere potest? an huic licet dare minus pretium, quam sit debitum? *¶* cum distinctione. Si emptor sit praefectus aërii vel alius Officialis, ad cuius officium spectat solvere Principis debita, sine usura palliata non potest dare minus pretium; quia talis eandem habet obligationem solvendi debita, quam ipse Princeps. Si autem sit alius, gratia tamen valens apud Principem, vel speciali dexteritate praeditus, qua facile invenit viam ad consequendum debitum, licite emit minori pretio; quia debitum tale juxta communem aestimationem, seclusa gratia Principis, aut speciali dexteritate & industria emptoris, planè minus valet: valor autem & pretium rerum desumitur à communi aestimatione: nec aliquis tenetur gratiam, qua pollet apud Principem, vel dexteritatem suam alienis commodis applicare. Molin. Haun. Sakas &c.

33 Dico 11. Ob dilatatam praesise solutionem si venditor rei plus exigit, quam sit debitum, seu quam merx valeat, pariter est usura palliata. 2. Non verō, uti plerumque contingit apud Mercatores, si concurrat alius titulus, v. g. lucri cessantis ex carentia pecuniae paratae, damni emergentis, periculi de non consequenda, vel saltem non sine difficultate, solutione &c. 3. Idem est, si minus detur ob anticipatam solutionem. Pars 1. iterum sumitur ex propositione damnata cit. & clare habetur c. 10. b. t. quia dilatio solutionis est contractum implicitum, pallio emptionis venditionis v. g. involutum, cum revera idem sit, ac si pretium, v. g. 100. florenorum, esset

solutum, & emptori mutuo datum ea lege, ut post annum ultra 100. solvat v. g. admodum 10. Pars 2. patet abunde ex hactenus dictis. Pars 3. ex n. preced. & quia eadem pugnat ratio in anticipata, quae in dilata solutione. Oppones. In c. 6. b. t. dicitur tale pactum nomine usurarum non censi. *¶* pro foro externo, in quo, quia non celebratur contractus Mutui, de usuraria intentione non satis constat. C. pro foro interno, si justus debeat titulus, qualis esset v. g. si res tempore solutionis plus vel minus valeret, vel saltem dubium foret de hoc, de quo casu in d. c. est sermo. Negatur.

Dico 12. Pactum de restituendo mutuo in eadem sorte, bonitate, & quantitate licitum est 1. si pretium rei mutuae, v. g. frumenti, pecuniae &c. sit idem tempore solutionis, quod fuit tempore Mutui celebrati. 2. si tempore Mutui fuit incertum, an pretium postea sit augendum vel minuendum. 3. si mutuas servasset pecuniam, frumentum &c. in tempus solutionis, licet praeviderit, certo vel probabilius tunc plus valituram rem mutuatam; modò permittat mutuatario detrahere sumptus, quos in conservando v. g. frumento facere debuisset interea mutuas, & aestimationem periculi, si aliquid fuit, corruptionis frumenti. 4. si mutuas praevideat, valorem vel pretium tempore solutionis fore minus, & pacificatur, ut hanc diminutionem compenlet mutuatarius, reddendo plures scaphas frumenti, plures monetas; modò paratus sit vicissim compensare augmentum valoris & pretii, si illud forte contingeret augeri, & liberum relinquatur mutuatario ante decrementum valoris aut pretii reddere mutuum sine dicto auctario, si mutuetur frumentum vetus, ut postea in vere reddatur novum, modò non praevideatur, novum majoris fore tunc pretii. Illicitum verò est, si mutuas praevideat, certo vel probabilius; majorem tempore solutionis fore valorem aut pretium frumenti aut pecuniae, ipse autem non servasset in illud tempus: vel si obliget mutuatarium, ut non ante reddat mutuum, quam valor vel pretium rei creverit, vel si mutuetur frumentum v. g. ob corruptionem minus valens, ut reddatur novum, & incorruptum, quod plus valet. Ita communis quoad 5. prima membra tum ex c. fin. b. t. 2. ille quoque, tum ex eo, quod servetur aequalitas inter datum & acceptum, ac aequale damnum periculum, & spes lucri sit ex utraque contractus parte. Et, si mutuas lucretur, per accidens sit, ac sine injuria erga mutuatarium. Membrum 6. & 7. quod tenet communior cum Molin. Lug. &c. sumitur ab opposito; quia in his casibus lucrum sine ullo titulo justis praesise ex Mutuo, & non sine injuria erga Mutuatarium caperetur.

Quaeres, ad quid teneatur mutuatarius restituendum, si in contractu Mutui nihil est conventum de re restituenda in eadem quantitate & bonitate seu sorte, rei tamè valor aut pretium interea est mutatum? *¶* cum distinctione.

si mutatio non fuit prævisa, sufficit & necesse est rem ejusdem bonitatis & quantitatis restituere, siue pretium interea creverit, siue decreverit. Sufficit quoque, si mutuum constituit in pecunia, uti & necesse est, ut restituatur idem valor, siue in eadem sorte, siue in diversis. v. g. si mutuo dati sunt aurei, potest solutio fieri in thaleris, vel, si fiat in aureis solutio, reddi possunt in pretio currente, quod habent tempore solutionis, siue de in pretium eorum fuerit majus vel minus tempore contractus. Si verò fuit prævisa mutatio, tunc adhibenda est altera distinctio: si pretium rei, v. g. frumenti ita mutetur, ut mutatio cedat in præjudicium mutuarii, quia nempe pretium ejus fuit auctum, satisfacit reddendo illam in minori quantitate & mensura, quæ tamen adæquet valorem, quem res habuit tempore contractus; quia secundum dicta *n. præced.* mutuans non potest exigere rem in eadem quantitate & mensura, si prævidit ejus valorem augendum, nisi speciale nimirum pactum & alia intervenerint. Si autem mutatio cedat in præjudicium mutuantis, quia nempe pretium fuit imminutum, non potest mutuans exigere compensationem, sed mutuarius iterum satisfacit reddendo rem in eadem mensura & bonitate; quia mutuans, si prævidit imminutionem valoris, & aliud non deduxit in pactum, censetur mutasse juxta naturam Mutui, in quo, saltem si non sit pecuniarium, non valor, sed res ipsa in eadem sorte & quantitate reddi debet, v. g. frumenti sex scaphæ, si totidem fuerunt mutuata, in eadem bonitate, decrementum vero valoris liberè condonasse. Vid. Lugo, & Pirhing *h. t. n. 58.*

36 Dico 13. *Pactum Antichreseos*, seu *Antichresium*, quo id agitur inter contrahentes, ut creditor lucretur fructus rei frugiferæ pro mutuo oppignorata, seu fructus pignoris, donec recipiat sortem, regulariter est usurarium & illicitum. Text. & DD. in *c. 1. 2. 8. h. t. c. 6. de Pignor.* ubi fructus pignoris jubentur imputari in sortem, vel tantum remitti de debito, quantum de fructibus perceptum; expensas tamen, quas creditor fecit in colligendis fructibus, uti & æstimationem laboris, licet deducere. Dixi, *regulariter*; nam fructus pignoris percipere licet 1. domino directo ex re feudali sibi oppignorata. *c. 1. de feud.* quia usufructus causalis inest dominio directo. 2. marito ex re sibi oppignorata pro dote nondum soluta. *c. 16. h. t.* quia hi fructus succedunt fructibus dotis, qui alias debentur marito ad sustinenda Matrimonii onera. 3. si adsit justus titulus lucri cessantis &c. ex parte creditoris. 4. si statutum vel consuetudo permittat juxta superius disputata *n. seqq.* Sic in Germania licet fructus pignoris, si non excedant 5. pro 100. percipere.

37 Dico 14. *Contractus Societatis*, seu *Gesellschaft*, *Compagnie*, quo duo vel plures conferunt res & operas suas communis lucri gratiâ. *l. 31. ff. pro socio.* non est usurarius. *t. t. Inst. de Societ. c. 1. ff. de C. pro Socio. mo. Lib. V. R. P. Vñs Pichler.*

dò conferens res vel pecunias (nihil enim interest, an uterque conferat & res & operas, an verò unus tantum res, & alter operas. *S. 2. Instit. de Societ. l. 1. C. pro Socio*) modò, inquam, conferens res vel pecunias non id agat, ut sibi quidem obveniat commune lucrum, fors tamen salva persistat quocunque casu eveniente. *l. 29. §. fin. ff. eod.*

§. III.

De Obligatione solvendi & restituendi usuras, de Pœnis, & Judice Usurariorum.

38 Sciendum, ex hactenus dictis patere, aliquas usuras, nimirum merè Lucratorias, ubi nullus à Jure Naturali vel Positivo approbatus intervenit titulus, injustè exigi & accipi, ac illicitè, imò invalide, consequenter non solvi, & solutas iterum restitui debere. Unde videndum, à quibus, cui, & quid solvendum & restituendum. Radix obligationis restituendi est delictum simul & contractus, licet contractus vel pactum contra Jura & illicitè sit initum, imò & nulliter. Quapropter contractus usurarios celebrans aliquas promeretur pœnas: quas pariter referemus, uti & à quo Judice sint infligendæ causâ prius cognitâ. In ordine ad pœnas autem refert prius notare discrimen inter usurarium *Manifestum* seu *Notorium*, & inter *Occultum*. *Manifestus* dicitur, qui notorius est vel notorietate Juris, qui nempe in Judicio ut talis jam est condemnatus, vel saltem legitime convictus, aut confessus; vel notorietate facti, qui nimirum publicè, aut quibusvis ad se accedentibus, ac insuper sæpe dat mutuum cum lucro absque justo titulo, ita ut de hoc publicè constet, seu ut nulla tergiversatione celari possit. Cum verò absentia iusti tituli non adeò facilis sit probationis, ideo admodum rari sunt usurarii *Manifesti*. Sed licet *manifesti* non sint, ita ut pœnis in foro externo subiaceant, in foro tamen interno injustè acceptas usuras restituere tenentur non modò ex *injusta acceptione*, licet non amplius existant in se vel alio, sed etiam ex *re accepta*, quando videlicet lucrum injustum adhuc existat, uti mox clarescet.

Dico 1. Usuras merè Lucratorias, & sine titulo, adeoque illicitè exactas, & sine juramento promissas, ex Justitia non tenetur solvere mutuarius, eas promittens: bene tamen ex virtute Religionis, si sub juramento promissit, nisi nempe usuras exigens vel sponte vel auctoritate Judicis compulsus, juramentum remisit, vel Superior Ecclesiasticus illud relaxaverit prius, Communis & cetera ex famoso *c. debitores 6. de Jurejur.* cum omne juramentum, quod non cedit in præjudicium tertii, & sine peccato servari potest, servandum sit. *c. 8. & c. 28. eod.* peccatum autem non est solvere usuras; licet eas exigere & accipere peccatum sit. Quamprimum autem usura, sub juramento promissa, fuerint soluta, statim iterum repeti, etiam instituta actione, possunt. *c. 6. cit.* Quod si quis jurasset non repetere usuras solutas, nihilominus potest & debet usurarius compelli auctoritate